

**MINISTERUL AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE”**

**Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 343.54 (043.2)**

IONAȘCU VITALIE

**INFRAȚIUNEA DE VIOLE NȚĂ ÎN FAMILIE: REGLE-
MENTĂRI NORMATIVE, ANALIZĂ CRIMINOLOGICĂ ȘI
MĂSURI DE PREVENIRE**

SPECIALITATEA 554.02 – CRIMINOLOGIE

Autoreferatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2018

Teza a fost elaborată în cadrul Catedrei „Științe penale” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Conducător științific:

CARP SIMION, doctor în drept, conferențiar universitar
Specialitatea: 554.01 – Drept penal și execuțional penal

Referenți oficiali:

BUJOR Valeriu, doctor în drept, profesor universitar, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată

MARIȚ Alexandru, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Studii Europene din Moldova

Componența Consiliului Științific Specializat:

1. **ULIANOVSKI Xenofon**, președinte, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. **LARII Iurie**, secretar științific, doctor în drept, conferențiar universitar
3. **GLADCHI Gheorghe**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
4. **URSU Veaceslav**, doctor în drept, conferențiar universitar
5. **COJOCARU Radion**, doctor în drept, conferențiar universitar
6. **DAVID Mihai**, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Susținerea va avea loc la „14” septembrie 2018, ora 14:00, în ședința Consiliului științific specializat D 75.554.02-05 din cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI (MD 2009, Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Gh. Asachi, 21, sala de conferințe).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova și pe pagina web a CNAA (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la „27” iulie 2018

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat,
dr. în drept, conf. univ.

_____ **LARII Iurie**

Conducător științific,
dr. în drept, conf. univ.

_____ **CARP Simion,**

Autor:

_____ **IONAȘCU Vitalie**

© Ionașcu Vitalie, 2018

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Rezultând din tendințele agresive inerente structurii umane și grefată pe reprezentările sociale privind raportul dintre bărbat și femeie, specifice societăților patriarhale, violența în familie capătă, în anumite contexte culturale, dimensiunile unei probleme sociale a cărei gestionare presupune cunoașterea cauzelor profunde și nu doar a celor aparente.

Violența în familie reprezintă o problemă socială gravă fiind considerată o formă de tortură din cauza caracteristicilor sale. Trăită ca o realitate, ea provoacă traume, trăită în imaginar, ea surpă ființa umană, făcând-o incapabilă de performanțele unei vieți normale, integrate în societate. Consecințele apar nu numai în plan individual, ci și social prin fracturarea relațiilor și prin erodarea solidarității și coeziunii sociale.

Violența în familie nu apare în statistici îmbucurătoare care arată că în Republica Moldova, aproximativ 21% de femei și bărbați consideră ca fiind acceptabilă bătaia soției de către soț pentru diferite motive. Același studiu indică faptul că aproximativ 27% din femeile intervievate au fost supuse violenței începând cu vârsta de 15 ani [4, p. 20-21]. Principalii agresori sunt soții, aproximativ 69% și într-o măsură mai mică tații sau tații vitregi și mamele sau mamele vitrege. În baza studiilor s-a constatat că femeile cu mulți copii sunt mai des victime ale violenței. Numărul cel mai mare de persoane intervievate care au considerat că bătaia soției este acceptabilă proveneau din rândurile populației cu venituri mici și care aveau studii medii incomplete. Astfel, persoanele care sunt cele mai vulnerabile în fața violenței în familie sunt acelea care au cele mai puține șanse să se adreseze după ajutor și să pună capăt situației de abuz [12, p. 9].

Republica Moldova parcurge etape importante de ameliorare a legislației referitoare la drepturile omului, începând cu Constituția care consfințește egalitatea în drepturi a persoanelor, dreptul la viață, la integritate fizică și psihică și ocrotirea familiei. Un pas important în acest sens este adoptarea de către Parlamentul Republicii Moldova, în anul 2007, a unei legi organice prin care statul recunoaște fenomenul în calitate de problemă socială gravă prin care își asumă un angajament de a interveni în soluționarea actelor de violență în familie, oferind în acest scop mecanisme concrete, stabilind autorități și instituții abilitate cu funcții de prevenire și combatere a fenomenului dat. Astfel, Legea Republicii Moldova nr. 45 din 01.03.2007 Cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie [20] stabilește bazele juridice și organizatorice ale activității de prevenire și de combatere a violenței în familie, autoritățile și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie, mecanismul de sesizare și soluționare a astfel de cazuri.

Prin urmare, efectele profund dăunătoare ale violenței atât pentru membrii de familie, cât și pentru societate în ansamblul ei, ca și recrudescența unor asemenea acte de violență au impus ca o necesitate de prim ordin prevenirea și combaterea violenței și prin mijloacele specifice penale. Astfel, prin adoptarea Legii Republicii Moldova nr.167 din 09.07.2010 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative, statul a oferit o platformă juridică în vederea punerii în aplicare a mecanismului de protecție a victimelor ca măsuri de prevenire a actelor de violență prin intermediul reglementărilor specifice drept civil și penal, a instituit prevederi cu referire la abordarea multidisciplinară a acestui fenomen și cel mai important, calificarea violenței în familie drept o infracțiune distinctă în cadrul capitolului VII din CP al RM „Infracțiuni contra familiei și minorilor”.

Este regretabil faptul că până în prezent, în doctrina națională, există puține studii științifice care ar trata sub aspect juridico-penal și în special sub aspect criminologic problema violenței în familie, deși există unele publicații care investighează într-o anumită măsură anumite aspecte de drept penal sau criminologice ale acestui fenomen negativ.

Din aceste considerente, luând în calcul cele relevate mai sus și ținând cont de parcursul continuu de ajustare a legislației naționale la exigențele internaționale caracterizat printr-un șir de modificări ale legii penale operate în ultima perioadă se prezintă absolut necesară efectuarea unei cercetări substanțiale a caracteristicilor defnitorii ale criminalității de violență în familie, a bazei normative în materie, suprapunerea acestora cu practica existentă și formularea de propuneri sistematice menite să optimizeze nu doar modelul incriminator prevăzut la art. 201¹ CP RM, dar și practica de aplicare a acestuia, fără ca să fie afectată și mai tare situația în familia unde a avut loc actul de violență.

Cele relatate confirmă necesitatea urgentă de a realiza un studiu îndreptat spre elaborarea de noi abordări referitoare la crearea unui sistem de securizare a relațiilor de familie de la atentatele criminale cu caracter violent, prin identificarea unor măsuri eficiente de prevenire care vor asigura în mod prioritar protecția victimelor violenței în familie.

Caracterul complex al studiului a determinat necesitatea utilizării unui ansamblu de idei, teorii, metode generale și speciale cu caracter cognitiv, în special: metoda comparativă, istorică, sistemică, statistică, gramaticală, logică (metoda deducției, inducției etc.).

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. La baza elaborării tezei de doctorat au fost utilizate multitudinea de opinii exprimate în literatura de specialitate. Din rândul cercetătorilor care s-au preocupat activ de abordarea aspectelor juridico-penale și criminologice ale infracțiunii de violență în familie fac parte: S. Brînză, V. Stati, N. Corcea, Gh. Gladchi, O. Rotari, V. Grati, E. Saharneau, T. Mărgărint, D. Vizitiu (R. Moldova); S.M. Rădulescu, M.N. Turliuc, A.K. Huțuleac, O. Dănilă, D.L. Hogaș, M.A. Hotcă (România); Л.А. Колпакова, А.Н. Ильяшенко, В.И. Шахов, Б.С. Братусь, А.И. Долгова А.Н. Фатеев, И.В. Сошникова (F. Rusă); E. Stark, A. Flitcraft, R. Philips, D. Knust, M. Schmiechen (SUA) etc.

Subiectul cercetat nu a atras atenția prea multor doctrinari din țară însă nu a fost nici neglijat. Studiile existente analizează, în cea mai mare parte, violența în familie din punctul de vedere al aprecierii semnelor constitutive ale infracțiunii de violență în familie. Prin urmare, lipsa unor cercetări criminologice multilaterale la acest capitol, în Republica Moldova, generează insuficiența aplicării cunoștințelor respective la contracararea și prevenirea infracțiunii de violență în familie.

Interesul față de această temă s-a dovedit a fi unul deosebit în literatura de specialitate de peste hotare ceea ce a contribuit esențial la ridicarea patrimoniului doctrinar în vederea cercetării criminalității de violență în familie iar autorul, în contextul condițiilor actuale de dezvoltare a comunității, a prezentat o apreciere a acestui fenomen și a propusă o strategie de contracarare a acestui gen de criminalitate prin măsuri special-criminologice și juridico-penale de prevenire.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul cercetării înfățișate în teza de doctorat constă în efectuarea, pe baza cercetărilor teoretice și a materialelor empirice, a unei investigații complexe privind violența în familie prin prisma abordării cadrului juridic internațional și cel național, analizei criminologice și a măsurilor preventive orientate spre eradicarea în limite rezonabile a acestui tip de criminalitate.

Atingerea scopului propus presupune realizarea următoarelor *obiective*:

- analiza lucrărilor științifice din doctrina penală și cea criminologică, publicate pe tematica problemei investigate;
- evaluarea reglementărilor internaționale cu privire la violența în familie și a impactului lor asupra reglementărilor naționale;
- analiza modelelor incriminatorii a violenței în familie în legislația Republicii Moldova cât și în legislațiile altor state;

- analiza problemelor de incriminare juridico-penale și a celor contravenționale a violenței în familie în legislația națională;
- relevarea conceptului criminologic de violență în familie și a dimensiunilor ce-i sunt proprii;
- relevarea particularităților, criminologice precum și analiza dimensiunii statistice a infracțiunii de violență în familie;
- identificarea și investigarea cauzelor și condițiilor criminalității de violență în familie;
- studierea și caracterizarea criminologică a trăsăturilor agresorilor familiari precum și ale victimelor violenței în familie;
- caracterizarea criminologică a personalității victimei violenței în familie;
- elucidarea măsurilor generale și măsurilor special-criminologice de prevenire a infracțiunilor de violență în familie;
- caracterizarea și elaborarea măsurilor de prevenire victimologică a violenței în familie etc.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute. Dimensiunea novatorie a tezei de doctor este marcată prin faptul că ea reprezintă o cercetare complexă a problemelor teoretico-practice cu referire la infracțiunea de violență în familie. În baza generalizării și cercetării materialului teoretic și empiric, violența în familie este supusă unei analize juridico-penale și criminologice, fiind prezentate particularitățile și tendințele actuale ale acesteia. Pe această temelie, în contextul condițiilor actuale de dezvoltare a comunității, a fost prezentată o apreciere a acestui fenomen și propusă o strategie de contracarare a acestui gen de criminalitate prin măsuri special-criminologice și juridico-penale de prevenire.

Prin urmare, aportul autorului la ridicarea gradului de investigație a celor mai importante probleme ale științei criminologice privind criminalitatea de violență în familie constă în:

- definirea conceptului criminologic de violență în familie ca fiind un comportament violent și agresiv cu caracter intenționat, față de un membru al familiei, săvârșit, de regulă, în scopul controlării și dominării acestuia și care provoacă suferință fizică, psihologică sau daune materiale.
- elaborarea conceptului de criminalitate de violență în familie ca fiind un fenomen social-juridic negativ, cu caracter de masă, variabil din punct de vedere istoric, care este constituit din totalitatea faptelor ilegale (infracțiuni și contravenții), săvârșite cu intenție, asupra membrilor de familie, comise pe un anumit teritoriu, într-o anumită perioadă de timp ce se caracterizează prin indicatori cantitativi (nivelul și dinamica) și calitativi (structura și caracterul).
- relevarea și evidențierea principalelor trăsături biopsihosociale ale personalității agresorilor în familie: sex masculin, vârsta cuprinsă între 26-50 ani, căsătoriți sau aflați în relații de concubinaj, cu studii generale sau profesionale, șomeri sau angajați în munci slab calificate sau chiar necalificate, cu antecedente penale sau contravenționale și consumatori de băuturi alcoolice în exces, iar această constatare nu exclude posibilitatea existenței și a altor tipuri de agresori familiari.
- identificarea principalelor trăsături biopsihosociale ale victimelor violenței în familie: sex feminin, vârsta 15-34 și 45-59, căsătorite sau aflate în relații de concubinaj, au același statut social și nivel de cunoștințe ca cel al agresorilor, șomere, dependente economic de agresor, cu preponderență cele din mediul rural, respect de sine scăzut, suferă de anxietate și stări de nervozitate permanentă, totodată, având probleme de comunicare și fiind predispuse la delincvență feminină.
- constatarea faptului că instituția prevenirii victimologice în cazurile de violență în familie este o direcție slab dezvoltată în Republica Moldova și nu este reglementată de careva acte normative deși parțial se regăsește în activitatea de prevenire generală specială sau individuală.

– argumentarea propunerii de a modifica conținutul normativ al art. 201¹ CP al RM după cum urmează:

„Articolul 201¹. Violența în familie

(1) Acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin:

a) maltratare, alte acțiuni violente, soldate cu vătămarea neînsemnată sau ușoară a integrității corporale sau a sănătății;

b) violența psihologică sau spirituală în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei, care a provocat o suferință psihică;

c) privare de mijloace economice, prin neexecutarea obligației legale de întreținere, dacă aceasta a provocat victimei vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății,

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de până la 3 ani.

(2) Faptele prevăzute la alin.(1):

a) săvârșite asupra a doi sau a mai multor membri ai familiei;

a¹) cu bună știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori altui factor.

b) săvârșite în legătură cu solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecție;

c) care au provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății,

se pedepsesc cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la de la 5 la 7 ani.

(3) Faptele prevăzute la alin.(1) și (2) care:

a) au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;

b) au determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere,

se pedepsesc cu închisoare de la 6 la 12 ani.

(4) Faptele prevăzute la alin.(1) sau (2) care au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății soldată cu decesul victimei

se pedepsesc cu închisoare de la 12 la 15 ani”.

– argumentarea propunerii de a exclude din cercul de subiecți ai violenței în familie persoanele care „s-au aflat în relații asemănătoare celor dintre soți (concubinaj)”.

Problema științifică importantă soluționată rezidă în fundamentarea științifică a activității de prevenire a violenței în familie, prin prisma reglementărilor normative naționale și a celor internaționale, având ca efecte elucidarea dimensiunilor criminologice ale fenomenului violenței în familie, precum și perfecționarea cadrului juridic, fapt de natură să contribuie la nuanțarea activității de prevenție a acestui tip de criminalitate.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Semnificația teoretică a tezei de doctorat este marcată de faptul că este supus cercetării și analizei un vast material teoretic și practic pentru distingerea aceluia vector de investigare a criminalității de violență în familie care să corespundă complexității acesteia. În teză sunt relevate aspectele care au fost cercetate doar tangențial sau care au fost chiar neglijate în doctrină, ceea ce a permis reliefa tezelor și conceptelor ce prezintă fundamentul definitoriu al studiului sub aspect criminologic.

De asemenea, demersul științific este important și prin stabilirea unui cadru analitic sub aspect criminologic în vederea identificării condițiilor necesare activității de prevenire în strictă conformitate cu principiul legalității și cu cerințele ce derivă din practica internațională *in concreto* din

jurisprudența CtEDO. Totodată, însemnătatea teoretică a studiului realizat se regăsește în relevarea și clarificarea imperfecțiunilor de care suferă norma de incriminare prevăzută la art. 201¹ CP al RM, precum și în oferirea de soluții pentru eliminarea acestora.

Valoarea aplicativă a lucrării. Concluziile și recomandările formulate pot fi aplicare de către specialiști practicieni la organizarea activității de prevenire și combatere a violenței în familie. De asemenea, ele pot fi luate în considerație la pregătirea proiectelor normative și la predarea cursurilor de drept penal și criminologie.

Metodologia cercetării științifice. La elaborarea tezei de doctorat s-a operat cu un ansamblu de metode științifice de cercetare precum: metoda logică (cuprinzând deducția, inducția, generalizarea, specificarea), utilizată în vederea interpretării cadrului normativ cu referire la prevenirea și combaterea violenței în familie, precum și a opiniilor doctrinare existente în domeniu; metoda comparativă (aplicată pentru analiza cadrului normativ și a opiniilor doctrinare); metoda istorică se regăsește în conținutul tezei prin prezentarea evoluției reglementărilor normative în domeniul combaterii și prevenirii violenței în familie.

Baza empirică de investigație a fost formată de:

- rezultatele sondajului realizat în Republica Moldova, în perioada 22.11.2016 - 25.12.2016, pe un eșantion de aproximativ 300 persoane, membri ai echipelor multidisciplinare teritoriale (polițiști, asistenți sociali, medici de familie, primari și alți specialiști);
- date statistice oferite de IGP al MAI al RM privind criminalitatea contra vieții și sănătății persoanei, precum și cele comise în sfera relațiilor familiale în Republica Moldova pentru anii 2010 – 2016;
- rezultatele studierii cazurilor pierdute la CEDO de către Republica Moldova cu referire la violența în familie;
- rezultatele studierii practicii judiciare naționale cu referire la cazurile de violență în familie.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele investigației au fost aprobate și prin comunicări prezentate la diverse simpozioane științifico-practice naționale și internaționale dintre care principalele sunt: Seminarul științifico-practic desfășurat în anul 2012, cu tematica „Metodologia de intervenție în cazurile de violență în familie”; Seminarul științifico-practic organizat în anul 2012, în scopul implementării Legii 45, cu raport „Tactica audierii minorului – victimă a violenței în familie”, organizat de către Centrul de Drept al Femeilor în parteneriat cu Fondul ONU pentru populație în Moldova; Seminarul științifico-practic desfășurat în anul 2012 în scopul implementării Legii 45, cu raport „Mecanisme de soluționare a cazurilor de violență în familie”, organizat de către Centrul de Drept al Femeilor în parteneriat cu Fondul ONU pentru populație în Moldova; Seminarul științifico-practic desfășurat în anul 2013 în scopul implementării Legii 45, cu prezentarea raportului „Asistarea și referirea victimelor violenței în familie”, organizat de către Centrul de Drept al Femeilor în parteneriat cu Fondul ONU pentru populație în Moldova; Conferința științifico-practică națională cu genericul „Delincvența și justiția juvenilă: evaluare, probleme, soluții”, desfășurată la data de 31.10.2014, cu prezentarea articolului „Protecția specială a copiilor aflați în situații de risc”; Seminarul-training de instruire a ofițerilor de poliție (ofițeri de sector și de urmărire penală) referitor la „Cele mai bune practici de răspuns al poliției la cazurile de violență în familie” în calitate de formator, cu suportul Fondului ONU pentru Populație (UNFPA) și cu sprijinul Inspectoratului General al Poliției, Centrului de Drept al Femeilor și Fundația OAK; Seminarul-training, în cadrul Proiectului „Protecție și asistență victimelor și a potențialelor victime ale traficului de ființe umane și ale violenței în familie”, în calitate de formator, instruind membrii echipelor multidisciplinare teritoriale pe teritoriul Republicii Moldova și alți membri ai societății civile care sunt implicați direct în acorda-

rea asistenței necesare victimelor traficului de ființe umane sau ale violenței în familie, ca parte a procesului de implementare a Sistemului Național de Referință; Conferința științifică internațională „Preocupări contemporane ale științelor socio-umane în contextul transformării de mentalități” desfășurată la data de 9 decembrie 2016, organizată de către Universitatea Liberă Internațională din Moldova în colaborare cu Universitatea „Petre Andrei” din Iași, cu prezentarea articolului „Unele reflecții despre trăsăturile social-demografice ale personalității infractorului în cazurile de violență în familie” etc.

În procesul desfășurării investigației științifice privind soluționarea problemei violenței în familie au fost elaborate și publicate în reviste de specialitate din Republica Moldova, mai multe articole științifice care se utilizează în procesul de predare-învățare în cadrul Academiei MAI al RM „Ștefan cel Mare” și alte instituții.

Publicații la tema tezei. Rezultatele obținute sunt publicate în **8** articole științifice.

Volumul și structura tezei: adnotare (în limba română, engleză, rusă), lista abrevierilor, introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 214 titluri, 137 pagini text de bază și 7 anexe.

Cuvinte-cheie: violență, familie, criminalitate, cauze, condiții, personalitate, agresor, victimă, prevenire, protecție etc.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea lucrării cuprinde actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele tezei de doctor, noutatea științifică a rezultatelor obținute, problema științific importantă soluționată, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a tezei, aprobarea rezultatelor și sumarul compartimentelor lucrării.

Capitolul 1. Abordări doctrinare și reglementări normative în domeniul violenței în familie.

1.1. Analiza materialelor științifice la tema tezei de doctor: doctrina națională și a altor state. În cadrul acestui paragraf este realizată o analiză a materialelor științifice referitoare la violența în familie. O atenție deosebită se atrage publicațiilor din ultimii ani cu referire la problematica supusă cercetării. Retrospectiva în cauză include caracteristicile referitoare la cercetările în domeniu ale autorilor din Republica Moldova, România, Federația Rusă și SUA.

Dintre manualele și monografiile care au abordat fenomenul violenței în familie și alte aspecte ale acestuia s-au evidențiat, în special, autorii români: Sorin M. Rădulescu cu cercetările „Sociologia violenței (intra)familiale: Victime și agresori în familie” [24] și „Devianță, criminalitate și patologie socială” [23]; Turliuc Maria Nicoleta, Adina Karner Huțuleac, Oana Dănilă, cu lucrarea „Violența în familie. Teorii, particularități și intervenții specifice” [27]; Ionescu Șerban cu lucrarea „Copilul maltratat. Evaluare, prevenire, intervenție” [17]; Diana-Loredana Hogaș cu manualul „Prevenirea și sancționarea violenței domestice prin normele dreptului penal” [13] și Mihai Adrian Hotca, cu monografia „Protecția victimelor. Elemente de victimologie” [14]. În aceste studii științifice au fost abordate o serie de teorii explicative ale violenței în familie, problema cauzelor și factorilor ale acestui fenomen, particularități ale abuzatorilor și victimelor, consecințele asupra victimelor și unele modalități specifice de intervenție sistemică în cuplu și familie. Totodată, unii autori români consideră că situația victimei în anumite circumstanțe poate determina comportamentul agresiv al partenerului fapt ce determină necesitatea studierii și a rolului victimei în cazurile de violență în familie [14, p. 12].

În procesul elaborării cercetării au fost analizate și unele studii științifice ale cercetătorilor ruși, precum: Ильяшенко А.Н., cu lucrarea „Противодействие насильственной преступности в семье: уголовно-правовые и криминологические аспекты”, Государственное учреждение „Всероссийский научно-исследовательский институт МВД России” [32]; Шахов В. И., „Насилие в семье: уголовно-правовое и криминологическое значение”, Удмуртский государственный университет [35]; Братусь Б. С., „Психологический анализ изменений личности при алкоголизме”, Издательство Московского Университета [30], Долгова А. И., „Учебник для вузов”, Издательская группа „НОРМА– ИНФРА” [31]; Фатеев А. Н., „Домашнее насилие: опыт криминологического исследования”, диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук [34]; Колпакова Л. А. „Насилие в семье: виктимологический аспект, дифференциация ответственности и вопросы законодательной техники”, диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук [33].

Întrucât în CP al Federației Ruse nu este incriminată violența în familie drept o infracțiune distinctă, autorii ruși cercetează fenomenul violenței în familie din punct de vedere juridico-penal, prin prisma tuturor infracțiunilor care, în general, atentează la viața și sănătatea membrilor de familie. Aspectul criminologic al fenomenului violenței în familie este studiat prin prisma elucidării caracterelor generale criminologice, a personalității și a motivației agresorilor familiari, a aspectelor victimologice ale acestor tipuri de infracțiuni, precum și a factorilor determinanți.

În doctrina autohtonă, problema violenței în familie a fost supusă studiului criminologic de puțini cercetători. Cercetătoarea O. Rotari, în lucrarea „Criminologie”, [25] cercetează fenomenul

violentei în familie într-un capitol aparte, denumit „Violența domestică” [25, p. 517]. Obiectivele de bază ale studiului au fost de a defini fenomenul violentei domestice, de a determina formele și tipurile de violență în familie, de a releva cauzele și factorii violentei domestice și, în final, de a elabora măsuri de profilaxie și combatere a acestui fenomen.

O importanță deosebită în cercetarea victimologiei o constituie contribuția cercetătorului autohton Gh. Gladchi, soldată cu numeroase studii, lucrări, monografii, cum ar fi „Criminologie generală” [10], „Victimologia și prevenirea infracțiunilor” [9], „Victimologie” [11] etc. Lucrările date conțin un bogat material teoretic, metodologic, statistic, sociologic, dar și practică judiciară cu privire la rolul victimei în mecanismul actului infracțional și justiția penală, la măsurile de prevenire a victimizării și victimității, la protecția juridică a victimelor și repararea prejudiciului cauzat acestora prin infracțiune.

Autorii S. Brînză, V. Stati, N. Gorcea au elaborat mai multe cercetări științifice dedicate abordării în exclusivitate a violentei în familie ca fenomen juridico-penal în Republica Moldova. Cercetările lor se axează mai mult pe evaluarea modalității de incriminare a infracțiunii de violență în familie, atât în redacția veche cât și în cea nouă, identificând mai multe curențe tehnico-legislative admise în procesul elaborării normei penale prevăzute la art. 201¹ CP al RM, considerându-le „neinspirate și nocive” [2, p. 3].

O importanță deosebită prezintă cercetările unor autori americani cum ar fi: E. Stark. A. Flitcraft care sunt de părerea că „violența domestică este o amenințare sau o provocare, petrecută în prezent sau în trecut, a unei răniri fizice în cadrul relației dintre partenerii sociali, indiferent de statutul lor legal sau de domiciliu”.

În același context, ar trebui de remarcat și contribuția organizației „Avocații din Minnesota” care reprezintă o organizație neguvernamentală, extrem de extinsă în partea centrală a regiunii apusene a SUA. această organizație e efectuat, în anul 2000, una dintre primele investigații în Republica Moldova referitor la fenomenul violentei în familie, rezultatele cărei au fost reflectate în Raportul „Violența în familie. Moldova” [21]. În această ordine de idei, autorii au efectuat o cercetare a evoluției fenomenului violentei în familie încă din perioada comunismului în Moldova, fiind apreciate măsurile întreprinse de către guvernul Republicii Moldova în vederea soluționării acestei probleme. În baza unor studii reprezentative a fost determinat aportul și atitudinea tuturor actorilor comunitari în vederea eradicării violentei, fiind elaborate, totodată, o serie de recomandări în acest sens.

1.2. Reglementări internaționale cu privire la violența în familie. Problemele familiei, ca instituție socială, au trezit interesul public în statele dezvoltate doar la intersecția sec. XIX-XX, ca răsunset al stipulațiilor Declarației franceze a drepturilor omului și cetățeanului din 1789, că oamenii se nasc și rămân liberi și egali în drepturi [8, art. I]; al Codului civil francez, numit Codul lui Napoleon, adoptat în 1804, care consfințea baza juridică a noilor relații burgheze din Franța, înlocuind inegalitatea după origine prin inegalitatea după avere [6].

Pe parcursul dezvoltării relațiilor intrafamiliale, mai ales în epoca contemporană, comunitatea internațională a marcat o evoluție în recunoașterea violentei în familie ca un fenomen grav care afectează drepturile fundamentale ale omului la viață, siguranță, libertate, demnitate, integritate fizică și psihică. Astfel, o serie de documente internaționale recomandă statelor să aplice toate măsurile de ordin juridic, politic, administrativ și economic ce se impun pentru a preveni și combate fenomenul violentei în familie [29, p. 18].

Pentru realizarea ordinii juridice internaționale, în acest sens, au fost instituite un șir de instrumente și mecanisme prin care este condamnată violența în familie, impunându-se obligații pozitive statelor în vederea prevenirii și combaterii acestui fenomen și asigurării drepturilor omului. Un

exemplu elocvent este instrumentul regional pentru ratificare și aderare a statelor nemembre, Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie [7] care oferă statelor părți un cadru cuprinzător, politici și măsuri bazate pe cele mai bune practici pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice.

Un alt exemplu este intervenția Consiliului Europei printr-o serie de recomandări contribuind în mod activ la prevenirea și combaterea fenomenului de violență în familie.

Astfel, autorul concluzionează că prevederile documentelor internaționale și-au găsit reflectare în sistemul actelor juridice ale diferitor state, având drept scop o abordare unitară a fenomenului violenței în familie precum și identificarea unui mecanism comun privind procedurile legale aplicate, atât în materie civilă cât și în cea penală.

1.3. Incriminarea actelor de violență în familie în legislațiile penale ale altor state. În dependență de locul și specificul incriminării violenței în familie, legislațiile statelor supuse studiului pot fi clasificate, după cum urmează în:

- legiuiri care au recunoscut violența în familie ca delict de natură penală, instituind norme juridico-penale consacrate incriminării distincte a faptelor de violență în familie;

- legiuiri în care au fost reunite într-un singur capitol al legii penale incriminări ale diferitor fapte, care cad sub incidența violenței în familie numindu-le „Infrațiuni de violență domestică”;

- legiuiri în care nu sânt prevăzute norme juridico-penale consacrate incriminării distincte a faptelor de violență în familie dar au fost introduse semne calificative care agravează răspunderea penală pentru săvârșirea unor fapte împotriva unor victime cu statut de membru de familie.

Din prima categorie, a țărilor care au recunoscut violența în familie ca delict de natură penală instituind norme juridico-penale consacrate incriminării distincte a faptelor de violență în familie, fac parte Spania, Suedia, Portugalia, România, Minnesota și statul Ohio din SUA.

A doua categorie de țări, cu legislații în care au fost reunite într-un singur capitol al legii penale incriminări ale diferitor fapte, care cad sub incidența violenței în familie numindu-le „Infrațiuni de violență domestică”, cuprinde un șir de state americane, de exemplu, Carolina de Sud și tribului apașilor „White Mountain”, Arizona.

A treia categorie cuprinde cele mai multe state, cărora le este specifică legislația în care nu sânt prevăzute norme juridico-penale consacrate incriminării distincte a faptelor de violență în familie fiind încadrate ca infrațiuni care atentează la viața, sănătatea, integritatea psihică a persoanei, totodată, fiind introduse semne calificative care agravează răspunderea penală pentru săvârșirea unor fapte împotriva membrilor de familie. Astfel de practici sunt întâlnite în Austria, Belgia, Bulgaria, SUA (statul California), Canada, Franța, Germania, Marea Britanie, Norvegia și Turcia.

1.4. Probleme privind incriminarea juridico-penală și contravențională a violenței în familie în Republica Moldova. Legislația Republicii Moldova pedepsește violența în familie prin prisma unui model mixt de sancționare, în calitate de contravenție sau infrațiune.

În sensul legii penale, violența în familie este incriminată la art. 201¹ în Capitolul VII din Partea specială a CP al RM, intitulat „Infrațiuni contra familiei și minorilor” având următorul conținut normativ: „(1) Acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin: a) maltratare, alte acțiuni violente, soldate cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății; b) izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei; c) privarea de mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară, neglijare, dacă au provocat victimei vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de până la 3 ani.

(2) Faptele prevăzute la alin. (1):

a) săvârșite asupra a doi sau a mai multor membri ai familiei;

b) săvârșite în legătură cu solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecție;

c) care au provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății, se pedepsesc cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la 1 la 6 ani.

(3) Faptele prevăzute la alin. (1) și (2) care:

a) au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;

b) au determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere se pedepsesc cu închisoare de la 6 la 12 ani.

(4) Faptele prevăzute la alin. (1) sau (2) care au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății soldată cu decesul victimei se pedepsesc cu închisoare de la 12 la 15 ani”.

În același timp, violența în familie este pedepsită și în calitate de contravenție, atunci când „acțiunile violente, comise de către un membru al familiei în privința altui membru al familiei, au provocat vătămarea neînsemnată a integrității corporale”.

În această ordine de idei, din practica aplicării legii penale și a celei contravenționale au fost identificate o serie de carențe care în viziunea noastră, afectează în mod direct activitatea de prevenire și combatere a violenței în familie.

În primul rând, denumirea marginală a infracțiunii „violența în familie” nu corespunde câmpului incriminator al acesteia, lucru care reiese, fără echivoc, din dispoziția incriminatoră a art. 201¹ CP al RM. Asta, deoarece textul incriminator pedepsește penal doar anumite forme de violență în familie, care, în viziunea legiuitorului autohton, denotă un grad prejudiciabil necesar și suficient pentru intervenția legii penale.

Violență sexuală în familie se află în afara câmpului incriminator al art. 201¹ CP al RM. Aplicarea violenței sexuale de către un membru al familiei în privința unui alt membru urmează a fi calificată din punct de vedere juridico-penal pe baze generale în baza normelor de incriminare a infracțiunilor care atentează la viața sexuală stipulate la Capitolul IV din Partea specială a CP al RM.

Spre deosebire de incriminarea penală, cea contravențională sancționează doar violența fizică aplicată de către un membru al familiei împotriva altuia, dacă aceasta a provocat o vătămare neînsemnată a integrității corporale sau sănătății.

Merită o atenție deosebită analiza unor aspecte ale obiectului protecției juridico-penale, pe care legiuitorul este preocupat să-l apere în contextul infracțiunii de violență în familie.

Reieșind din prevederile în vigoare ale legislației penale naționale, S. Brînză și V. Stati, clasifică infracțiunile contra familiei și a minorilor în două categorii:

- infracțiuni contra familiei (art. 201-205 CP al RM);
- infracțiuni contra minorului (art. 206-209 CP al RM) [3].

Din această clasificare se poate deduce că obiectul protecției juridico-penale, pe care legiuitorul este preocupat să-l apere în contextul infracțiunii de violență în familie, incriminată la art. 201¹ CP al RM, îl constituie relațiile sociale din cadrul familiei, a cărei existență și dezvoltare este condiționată de comportamentul uman al membrilor de familie, astfel încât să nu prejudicieze dezvoltarea fizică, psihică și morală a altor membri ai familiei.

În acest sens, menționăm că în cadrul incriminării statuate la art. 201¹ CP al RM, minorul, în calitate de victimă, este protejat doar prin prisma calității sale de membru al familiei pe care o poate avea în raport cu făptuitorul.

Prin urmare, de lege ferenda, propunem suplینirea alin. (2) al art. 201¹ CP al RM, cu o nouă formă agravantă în acord cu prevederile art. 46 cu denumirea de Circumstanțe agravante din

Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței în familie, care, în perspectiva unui amendament legislativ, ar urma să fie prevăzută la lit. a¹) și anume, „cu bună știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, determinată de vârsta înaintată, boală, dizabilitate ori altui factor”.

Trezesc neclarități și unele modalitățile normative de comitere a violenței în familie, descrise în norma incriminatorie, de exemplu, modalitate normativă de comitere a infracțiunii prevăzută de art. 201¹, alin. (1), lit. b) CP al RM „acțiunea sau inacțiunea de izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a con-trolului personal asupra victimei”. Legiuitorul la descrierea faptei utilizează termenul de „intimidare”, care după cum menționează, pe drept cuvânt autorii S. Brînză și V. Stati poartă un caracter estimativ [1, p. 3].

În același timp, utilizarea termenului de „izolare” la desemnarea elementului material al infracțiunii de violență în familie, ridică problema constituționalității normei incriminatorii descrise la art. 201¹, lit. b) CP al RM.

Prin urmare, de lege ferenda susținem ideea reformulării dispoziției incriminatorii, prevăzute de art. 201¹ lit. b) CP al RM din „izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei” în „violența psihologică sau spirituală în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei, care a provocat o suferință psihică”.

1.5. Concluzii la capitolul 1. Sunt sintetizate și reflectate principale concluzii și recomandări reflectate în capitolul respectiv.

Capitolul 2. Analiza criminologică a infracțiunii de violență în familie.

2.1. Conceptul criminologic și dimensiunea statistică a violenței în familie. Constatăm cu regret că literatura de specialitate criminologică nu oferă o definiție bine argumentată a conceptului de violență în familie.

În acest perimetru de cercetare, considerăm oportun să cităm definițiile propuse de autorii ruși. Astfel, autorul V.I. Șahov apreciază că „violența în familie reprezintă totalitatea acțiunilor ilegale cu caracter fizic, psihologic sau sexual, caracterizate printr-un pericol social, săvârșite de către un membru al familiei în privința unui alt membru al familiei, împotriva voinței victimei, indiferent de consecințele survenite” [35, p. 76].

O definiție complexă și mai clară ne-o prezintă un alt autor rus, A.N. Iliășenko, care este de părerea că „criminalitatea de violență în familie presupune totalitatea faptelor social periculoase, realizate prin acțiuni sau inacțiuni, intenționate, cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării acesteia, care atentează la relațiile sociale ce țin de viața, sănătatea și integritatea corporală a persoanei, săvârșite de către un membru al familiei față de altul, indiferent de condiția conlocuirii sau locuirii separate, împotriva voinței victimei, într-o anumită perioadă de timp pe un anumit teritoriu” [32, p. 69].

În literatura criminologică română, conceptul fenomenului cercetat se încearcă a fi definit prin delimitarea clară a „violenței în familie” de „violența domestică”.

Astfel, Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității din România, punând accentul pe agresiunile exercitate îndeosebi asupra femeilor și copiilor, definește violența în familie ca fiind „utilizarea constrângerii fizice sau emoționale asupra unui alt membru al familiei, în scopul impunerii puterii și a controlului asupra acestuia” sau „ansamblul conflictelor din grupul familial, care au ca efect maltratarea partenerului sau a copilului”, iar conform concluziilor acestuia, violența în cadrul familiei „nu include doar violența fizică (omor, vătămare, lovire), ci și cea sexuală (violul mari-

tal), psihologică (șantaj, denigrare, umilire, ignorare, abandon, izolare), verbală (insultă, amenințare) și economică (privarea femeii de mijloace și bunuri vitale) [27, p. 11].

M.N. Turliuc și coautorii români opinează că violența în familie sau cea intrafamilială include violența domestică, iar aceasta se referă la „actele de violență fizică, psihologică, sexuală dintre partenerii intimi stabili”. Prin urmare, „violența domestică reprezintă o serie de comportamente sistematic repetate, de atac fizic, agresivitate verbală și psihologică, sexuală și economică, pe care un partener le manifestă asupra celuilalt în cadrul oficializat al familiei sau în relația de conviețuire în același spațiu”, respectiv „violența domestică se manifestă întotdeauna în relațiile intime, cel mai adesea în spațiul restrâns și privat” [27, p. 12].

Într-o altă accepțiune, în sens larg, violența în familie semnifică „utilizarea forței și a constrângerii de către o persoană, grup sau clasă socială, în scopul impunerii propriei voințe asupra altora” [22, p. 311].

În literatura de specialitate autohtonă, constatăm de fapt, că sunt puține studii care abordează în mod direct conceptul de violență în familie. În acest sens, cercetătoarea O. Rotari definește violența în familie drept o „serie de comportamente sistemic repetate, de atac fizic, agresivitate verbală și psihologică, sexuală și economică, pe care un partener le manifestă asupra celuilalt în cadrul oficializat al familiei sau în relația cu conviețuire în același spațiu” [25, p. 518].

Analizând multitudinea de opinii prin care s-a încercat a defini conceptul de violență în familie, identificăm mai multe caracteristici specifice acestui fenomen, și anume:

- prezența comportamentului coercitiv, abuziv și violent, manifestat fizic sau verbal;
- subiecții sunt membrii aceluiași grup familial, parteneri intimi, copii, părinți sau alte rude;
- accesul permanent la victimă;
- persistă în permanență scopul de a impune voința și controlul asupra membrilor familiei;
- caracter ciclic;
- provoacă suferință fizică, psihologică sau pagube materiale.

În această ordine de idei, putem concluziona că violența în familie constituie un comportament violent și agresiv cu caracter intenționat, manifestat față de un membru al familiei, săvârșit, de regulă, în scopul controlării și dominării acestuia care provoacă suferință fizică, psihologică sau daune materiale.

2.2. Cauzele și condițiile violenței în familie. La baza violenței în familie stă o serie de fenomene, procese sociale și împrejurări care generează, mențin și favorizează existența ei sau provoacă creșterea sau descreșterea ei într-o anumită perioadă de timp. Susținem ideea cercetătorilor criminologi că există cauze care provoacă apariția violenței în familie și există factori sau condiții care influențează sau favorizează săvârșirea ei. Cauzele și factorii nu sunt strict determinați, fiindcă în diferite situații, unul și același fenomen poate apărea în calitate de cauză sau de factor.

Prin urmare, fenomenele care determină manifestările de violență în familie în contextul cultural, politic și social-economic al Republicii Moldova pot fi specificate în felul următor:

a. culturali: definițiile culturale stereotipe ale rolurilor atribuite fiecărui gen; credința în superioritatea bărbaților; valorile bărbatului drept „de proprietate” asupra femeilor și a fetelor; familia tratată ca o sferă privată, aflată sub controlul bărbaților – „capul familiei”; indiferența opiniei publice față de fenomenul violenței domestice, în special față de femeile agresate; transformarea bruscă a rolurilor de gen tradiționale în contextul migrațiunii populației; tolerarea violenței ca mij-

loc de rezolvare a conflictelor familiale; izolarea tinerilor de factorii de influență pozitivă; reducerea rolului educativ al familiei; reducerea rolului educativ al școlii; ignorarea normelor morale; nivel redus al dezvoltării moral-spirituale;

b. economici: criza economică; sărăcia; nivel scăzut de trai; inflația sporită; dependența economică a femeilor de bărbați; accesul limitat al femeilor la resurse și credite; accesul limitat la locuri de muncă atât în sectorul de stat, cât și în cel privat; șomajul sporit în rândul femeilor și bărbaților; sporirea numărului femeilor și bărbaților săraci; migrarea economică în masă a femeilor peste hotarele țării în căutarea locurilor de muncă;

c. juridici: lacunele și carențele actelor normative cu referire la prevenirea și combaterea violenței în familie; accesul limitat al victimelor la serviciile necesare; funcționalitatea inadecvată a legislației existente; nivelul scăzut de cunoștințe în domeniul juridic pe care îl au și femeile și bărbații;

d. politici: reprezentarea insuficientă a femeilor în organele puterii, în politică și în sfera juridică; tratarea institutului familiei drept o chestiune privată care se află în afara controlului statului; subestimarea problemei la nivel național și lipsa voinței politice a guvernanților de a întreprinde pași radicali întru eliminarea violenței în familie; dificultăți pe care le întâmpină instituțiile statului în procesul soluționării cazurilor de violență în familie; afirmarea insuficientă a femeilor ca forță politică;

e. individuali: nesoluționarea la timp a stărilor conflictuale; consumul de băuturi alcoolice și droguri; scăderea gradului de ocupare a timpului liber; preluarea comportamentului agresiv din familia de origine sau din mediul familial pentru a obține și exercita controlul și puterea asupra victimei; deficiențe de comunicare determinate de nivelul jos al dezvoltării moral-spirituale, gândire rigidă, conservatoare, caracteristice atât agresorilor, cât și victimelor; și comportamentul provocator al victimei.

Astfel, preluarea comportamentului agresiv din familia de origine sau din mediul familial pentru a obține și exercita control și putere asupra membrilor de familie este cauza principală a violenței în familie, iar factorii culturali, economici, juridici, politici și individuali conduc la apariția, intensificarea și înfăptuirea actelor de agresiune propriu-zise.

2.3. Caracteristica criminologică a personalității infractorului în cazurile de violență în familie. Reieșind din cercetările efectuate, s-a stabilit că infrațiunile de violență în familie sunt cel mai des săvârșite de către persoanele de sex masculin în proporție de aproximativ 93,4425% în raport cu cele săvârșite de către persoane de sex feminin care au o rată de aproximativ 6,5575%.

Se consideră că persoanele cu vârsta cuprinsă între 26-50 de ani constituie acea parte a populației care are un rol activ în plan social. În relațiile de familie pentru acest grup sunt caracteristice situațiile de lipsă a afecțiunilor, incompatibilitatea caracterelor, infidelitate, consumul excesiv de băuturi alcoolice, fapt ce favorizează și condiționează relații de conflict [32, p. 227].

O altă trăsătură care are importanță la formarea personalității persoanelor care săvârșesc acte de violență în familie este starea civilă. În baza unor investigații locale referitoare la relația în care se afla agresorul cu victima în momentul săvârșirii actelor de violență, s-a constatat că în mare parte, 74,46%, specialiștii intervievați au susținut prima poziție conform căreia 40% din agresori erau căsătoriți, 30% erau în relații de concubinaj, 20% erau divorțați și 10% erau în relații de rudenie. 15,95% din respondenți au susținut o altă poziție conform căreia 40% din agresori erau căsătoriți, 30% se aflau în relații de rudenie cu victima, 20% erau concubini și 10% divorțați [26].

Nivelul de inteligență este o altă trăsătură importantă a personalității infractorului. Conform rezultatelor chestionării specialiștilor echipelor multidisciplinare, aceștia au raportat informația că 38,01% din agresorii care au fost asistați au absolvit o școală profesională, colegiu sau centru

de excelență. 26,44% din agresori au absolvit liceul, 25,61% sunt absolvenți ai gimnaziilor și doar 9,91% o instituție de învățământ superior. Prin urmare, se consideră că acte de violență în familie sunt săvârșite mai des de către persoane care au un nivel scăzut de intelectualitate. Persoanele cu nivel ridicat de intelectualitate săvârșesc mai puține acte de violență fizică deoarece găsesc deseori alte modalități de a aplana conflictele, prin discuții, compromisuri, divorțuri etc. Astfel de persoane sunt susceptibile de a săvârși acte de violență în familie care aduc o daună morală, psihologică sau materială.

Deci, în urma studiului, putem afirma că agresorii familiari tipici din Republica Moldova pot fi caracterizați prin: sex masculin, vârsta cuprinsă între 26-50 ani, căsătoriți sau aflați în relații de concubinaj, cu studii generale sau profesionale, șomeri sau angajați în munci slab calificate sau chiar necalificate, cu antecedente penale sau contravenționale și consumatori de băuturi alcoolice în exces. Această constatare nu exclude posibilitatea existenței și a altor tipuri de agresori familiari, iar învățarea comportamentului violent sau a celui de toleranță și acceptare a violenței în cadrul familiei decurge paralel cu alte procese, cum ar fi familiarizarea cu obiceiurile și tradițiile care promovează inegalitatea în bază de gen, promovarea activă a violenței în mass-media, toleranța violenței, inadaptarea socială etc.

2.4 Caracteristica criminologică a personalității victimei violenței în familie. Fapta infracțională, în special cea de violență în familie, cunoaște în realitate un adevărat cuplu psihologic format din agresor și victimă [5, p. 257], iar personalitatea victimei poate juca un rol important în motivarea comportamentului infracțional și în situația în care acesta se realizează. Unii cercetători ruși sunt de părerea că victima joacă un rol important în geneza infracțiunilor de violență în familie care reprezintă o interacțiune dintre agresor și victimă, având la bază un ansamblu de relații obiective (timp, loc, situație etc.) și subiective (sentimente și emoții) [33, p. 32]. Cercetătorul V.I. Polubinski, citat de către autorul A.N. Fateev, susține afirmația că „infracțiunea reprezintă două paralele care într-un final se intersectează și personalitățile subiecților se ciocnesc dar cine din ei este victimă sau agresor o va determina situația propriu-zisă și alte circumstanțe” [34, p. 132].

Autorul Gh. Gladchi apreciază că este necesar ca „victima să fie cercetată în contextul adevăratului ei rol în mecanismul infracțiunii și nu sub aspect procesual-juridic” [10, p. 197]. Din acest punct de vedere, se consideră că în cazurile de violență în familie deseori victima provoacă în mod activ săvârșirea actelor de agresiune.

În cazurile de violență în familie, calitatea de victimă și agresor poate fi alternativă pe parcursul evoluției conflictuale, fiecare dintre protagoniști fiind purtătorul propriului risc victimal.

Astfel, principalele trăsături biopsihosociale ale victimelor violenței în familie sunt: sex feminin, vârsta 15-34 și 45-59, căsătorite sau aflate în relații de concubinaj, au același statut social și nivel de cunoștințe ca cel al agresorilor, șomere, dependente economic de agresor, cu preponderență cele din mediul rural, respect de sine scăzut, suferă de anxietate și stări de nervozitate permanentă, totodată, având probleme de comunicare și fiind predispuse la delincvență feminină.

Pe lângă femei, victime ale violenței în familie sunt copiii și persoanele în etate.

Considerăm importantă și constatarea conform căreia deseori victime directe sau, în mare parte, indirecte ale violenței în familie sunt copiii și persoanele în etate. Astfel, anume studierea personalității victimei sau a potențialei victime va permite relevarea cauzelor și condițiilor profunde ale violenței în familie ceea ce la rândul său va spori activitatea de prevenire în acest sens.

2.5. Concluzii la capitolul 2. Sunt sintetizate și reflectate principale concluzii și recomandări reflectate în capitolul respectiv.

Capitolul 3. Prevenirea violenței în familie.

3.1. Măsuri de prevenire generală a violenței în familie. Scopul final al tuturor cercetărilor criminologice constituie realizarea unui sistem de măsuri cu caracter preventiv orientate împotriva tuturor faptelor ilicite existente în condițiile actuale de dezvoltare a societății.

În opinia autorului, Iu. Larii, „prevenirea criminalității înseamnă, în primul rând, preîntâmpinarea săvârșirii primare a acelor acțiuni ori inacțiuni umane pe care societatea le consideră dăunătoare pentru valorile sale, din care motiv aceste comportamente sunt sancționate de legea penală” [18, p. 104].

V.I. Șahov afirmă că „activitatea de prevenire a violenței în familie este una deosebită și extrem de dificilă reieșind din caracterul său intim și privat. Astfel, în cazul intervenției statului în spațiul privat al familiilor este necesar de respectat limitele conturate de dreptul persoanei la siguranță, libertate și viață privată” [35, p. 156].

Așadar, activitatea de prevenire a infracțiunilor de violență în familie reprezintă ansamblul de măsuri, forțe și mijloace menite să diminueze cauzele și să reducă influența condițiilor și a factorilor juridici, economici, sociali și individuali fapt ce ar contribui la eficientizarea asigurării securității personale a cetățenilor, atât cantitativ, cât și calitativ, prin reacția socială față de activitatea criminală și prin politici de intervenții menite de a reduce potențialul abuz asupra membrilor familiei.

Prevenirea generală, în perspectivă, trebuie să aibă un caracter de lungă durată, să cuprindă toate sferele vieții umane, de exemplu: în sfera socială – crearea clasei sociale de mijloc; susținerea în toate aspectele a persoanelor social-vulnerabile; întărirea relațiilor de familie, îmbunătățirea climatului educațional; socializarea tuturor membrilor societății; reducerea urmărilor negative ale șomajului, migrației etc.

3.2 Măsuri de prevenire specială a violenței în familie. Pornind de la aserțiunea unor autori că „măsurile speciale sunt folosite de către subiecții pentru care această activitate este principală”, Legea 45, prevede în mod expres autoritățile și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie. Prin urmare, principalele autorități și instituții abilitate cu funcții de prevenire specială a violenței în familie sunt autoritățile de specialitate ale administrației publice locale de nivelul al doilea și structurile desconcentrate, după cum urmează:

- secțiile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei;
- direcțiile generale de învățământ, tineret și sport;
- organele de ocrotire a sănătății; și
- subdiviziunile teritoriale ale poliției [20, art. 7, alin. (1), lit. b)].

Un rol important în activitatea de prevenire specială a violenței în familie îl au organele de poliție la nivel de structură specializată [20, art. 8, alin. (6)]. Astfel, poliștii sunt considerații actorii principali în activitatea de prevenire și combatere a violenței în familie, importanța cărora fiind apreciată 21, 86% iar nivelul de implicare de 24,47%, în rezultatul chestionării membrilor echipelor multidisciplinare [26].

Intervenția statului în cazurile de violență în familie trebuie să fie axată prioritar pe activitatea de prevenire specială care prin intermediul instituțiilor abilitate trebuie să identifice corect și să desfășoare cercetări cu referire la cauzele și factorii acestui tip de criminalitate, să stabilească starea de fapt, anticipând schimbările sale cantitative și calitative, să evalueze măsurile ce se impun și să elaboreze programe convingătoare de prevenire a abuzurilor familiale, de resocializare și reinserție socială a agresorilor familiari.

3.3 Măsuri de prevenire individuală a infracțiunilor de violență în familie. Un loc deosebit în lupta cu violența în familie îl ocupă prevenirea individuală, adică acțiunea asupra acelor per-

soane care pot săvârși infracțiuni sau asupra mediului lor social. Tipul dat de activitate, scrie A. Dolgova, reprezintă „metode de lucru cu un individ aparte sau cu mediul lui apropiat” [31, p. 299].

Măsurile de prevenție individuală reprezintă un instrument social care este orientat spre neutralizarea și înlăturarea trăsăturilor negative ale persoanei și respectiv, spre corectarea comportamentului ei.

Prevenirea individuală implică colaborarea poliției cu reprezentanții instituțiilor penitenciare, consilierii probațiunii, reprezentanții administrației publice locale, organele de asistență socială, medicii de familie, reprezentanții instituțiilor și organizațiilor competente, având drept scop acționarea cu precădere asupra comportamentului persoanelor predispuse la comiterea actelor de violență în familie sau care au comis acte de violență în familie, în vederea neadmiterii repetării lor.

Așadar, măsurile de prevenție individuală a violenței în familie sunt orientate spre influențarea psihicului și comportamentului agresorului familial, în scopul schimbării concepției antisociale ale acestuia și prevenirii comiterii repetate a actelor de violență în familie, precum și asigurării protecției victimelor.

Prin urmare, măsurile de prevenție individuală pot fi aplicate în privința agresorilor familiari în funcție de caracteristicile individuale ale acestora, în special față de persoanele de sex masculin, cu vârsta cuprinsă între 26-50 ani, căsătoriți sau aflați în relații de concubinaj, cu studii generale sau profesionale, șomeri sau angajați în munci slab calificate sau chiar necalificate, cu antecedente penale sau contravenționale, consumatori de băuturi alcoolice în exces, agresivi care au săvârșit sau sunt predispuși să comită acte de violență în familie.

3.4 Măsuri de prevenire victimologică a violenței în familie. Autorul Gh. Gladchi definește prevenirea victimologică drept „o totalitate de măsuri statale și obștești, orientate spre prevenirea criminalității prin reducerea riscului populației și al anumitor cetățeni de a deveni victime ale atentatelor criminale” [10, p. 198].

Autoarea O. Rotari ne prezintă mai multe definiții, de exemplu, într-o accepțiune, activitatea de prevenire victimologică constituie „o activitate specifică instituțiilor sociale, orientate spre relevarea, înlăturarea sau neutralizarea factorilor, circumstanțelor, situațiilor care formează comportamentul victimal ce determină săvârșirea infracțiunilor, relevarea grupurilor de risc și a persoanelor concrete cu victimitate sporită și influența asupra acestora în scopul restabilirii ori activizării aptitudinilor lor de autoprotecție, precum și elaborarea sau desăvârșirea mijloacelor speciale existente de protecție a cetățenilor împotriva infracțiunilor și victimizării ulterioare” [25, p. 451].

Într-o altă accepțiune, propusă de aceeași autoare, prevenirea victimologică trebuie să cuprindă în mod prioritar „relevarea, înlăturarea sau neutralizarea factorilor, a situațiilor victimogene, în special a situațiilor create de comportamentul victimal al persoanei vătămate (ilegal, imoral sau neatent)” [25, p. 452].

Deci, în contextul prevenirii criminalității de violență în familie, putem defini prevenirea victimologică drept „un sistem de măsuri statale și obștești orientate spre relevarea, înlăturarea sau neutralizarea factorilor victimali ai violenței în familie, în special a situațiilor în care victima provoacă sau determină în mod activ realizarea faptelor de violență”.

Luând în considerație distribuția făcută de cercetătorul Gh Gladchi, îi susținem ideea că prevenirea victimologică poate fi realizată în trei modalități, și anume:

1. prevenirea victimologică generală;
2. prevenirea victimologică individuală;
3. prevenirea victimologică urgentă [10, p. 201].

3.5. Concluzii la capitolul 3. Sunt sintetizate și reflectate principale concluzii și recomandări reflectate în capitolul respectiv.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică de importanță majoră soluționată prin cercetarea realizată constă în fundamentarea științifică a activității de prevenire a violenței în familie, prin prisma reglementărilor normative naționale și internaționale, având ca efecte elucidarea dimensiunilor criminologice ale fenomenului, precum și perfecționarea cadrului juridico-penal, fapt de natură să contribuie la dozarea prevenției violenței în familie.

Cercetarea problemelor teoretice și practice ale violenței în familie a condiționat necesitatea evidențierii următoarelor concluzii generale:

1. Violența în familie constituie un comportament violent și agresiv cu caracter intenționat, pe care un membru de familie îl manifestă față de un membru al familiei, săvârșit, de regulă, în scopul controlării și dominării acestuia și care provoacă suferință fizică, sexuală, psihologică sau daune materiale.

2. Analiza prin metoda comparativă a specificului incriminării violenței în familie în diferite legislații, relevă faptul că în funcție de locul și specificul incriminării, legislațiile statelor supuse studiului pot fi clasificate, după cum urmează în: 1. legiuiri care au recunoscut violența în familie ca delict de natură penală, instituind norme juridico-penale consacrate incriminării distincte a faptelor de violență în familie; 2. legiuiri în care au fost reunite într-un singur capitol al legii penale incriminări ale diferitor fapte, care cad sub incidența violenței în familie numindu-le „Infrațiuni de violență domestică”; 3. legiuiri în care nu sânt prevăzute norme juridico-penale consacrate incriminării distincte a faptelor de violență în familie dar au fost introduse semne calificative care agravează răspunderea penală pentru săvârșirea unor fapte împotriva unor victime cu statut de membru de familie.

3. Incriminarea violenței în familie care a provocat vătămarea neînsemnată a integrității corporale în legea contravențională, o apreciem drept o inițiativă neinspirată, nehibzuită și ineficientă. Pericolul social real al violenței în familie chiar dacă a provocat vătămarea neînsemnată a integrității corporale este caracteristic unei infrațiuni deoarece obiectul juridic la care se atentează nu se rezumă doar la relațiile sociale ce țin de sănătatea membrului de familie, ci trebuie luat în considerație că se compromit și relațiile sociale cu privire la protejarea familiei [16, p. 81].

4. Criminalitatea de violență în familie poate fi definită drept un fenomen social-juridic negativ, cu caracter de masă, variabil din punct de vedere istoric care este constituit din totalitatea faptelor ilegale (infrațiuni și contravenții) săvârșite cu intenție, asupra membrilor de familie, comise pe teritoriul Republicii Moldova, într-o anumită perioadă de timp ce se caracterizează prin indicatori cantitativi (nivelul și dinamica) și calitativi (structura și caracterul).

5. Analizând dinamica criminalității de violență în familie prin prisma metodei bazei fixe, anul de referință 2010, an în care a fost incriminată infrațiunea de violență în familie în CP al RM la art. 201¹, poate fi evidențiat faptul că în anul 2011 criminalitatea de violență în familie, cuprinzând doar infrațiunile prevăzută la art. 201¹CP al RM, a crescut cu 627%, în 2012 – cu 1152%, în 2013 – cu 2008%, în 2014 – cu 3503%, în 2015 – cu 2938% și în 2016 – cu 2565%. 7.

6. Preluarea comportamentului agresiv din familia de origine sau din mediul familial pentru a obține și exercita controlul și puterea asupra membrilor de familie este cauza principală a violenței în familie, iar factorii culturali, economici, juridici, politici și individuali care au fost supuși analizei conduc la apariția, intensificarea și înfăptuirea actelor de violență propriu zisă.

7. Principalele trăsături biopsihosociale ale personalității agresorilor din familie sunt: sex masculin, vârsta cuprinsă între 26-50 ani, căsătoriți sau aflați în relații de concubinaj, cu studii gene-

rale sau profesionale, șomeri sau angajați în munci slab calificate sau chiar necalificate, cu antecedente penale sau contravenționale și consumatori de băuturi alcoolice în exces [15, p. 356].

8. Principalele trăsături biopsihosociale ale victimelor violenței în familie sunt: sex feminin, vârsta 15-34 și 45-59, căsătorite sau aflate în relații de concubinaj, au același statut social și nivel de cunoștințe ca cel al agresorilor, șomere, dependente economic de agresor, cu preponderență cele din mediul rural, respect de sine scăzut, suferă de anxietate și stări de nervozitate permanentă, totodată, având probleme de comunicare și fiind predispuse la delincvență feminină.

9. Cea mai utilizată măsură generală de prevenire a violenței în familie este activitatea de sensibilizare și informare a publicului cu privire la violența bazată pe gen, atât la nivel național, cât și local, în vederea eliminării tuturor formelor de violență în familie, cadrul legal-normativ existent în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie, asigurării protecției victimelor, precum și mobilizării autorităților centrale și locale, organizațiilor neguvernamentale și a comunității de a participa activ la prevenirea și combaterea acestui flagel.

10. Pornind de la ideea că activitatea generală de prevenire constituie ansamblul măsurilor întreprinse în vederea diminuării cauzelor și factorilor violenței în familie, constatăm că statul Republica Moldova nu acordă atenția necesară pentru diminuarea factorilor economici (șomajul, nivelul de trai, criza economică). Persistă ideea că sărăcia nu este o cauză directă a violenței în familie dar totuși diferite studii au confirmat faptul că anume cauzele economice pot perturba relațiile inter-familiale și totodată pot influența instabilitatea emotivă sau starea social-psihologică a unor membri de familie [19, p. 13].

11. Reieșind din politica statului de a interveni post factum față de victimele violenței în familie constatăm precum că instituția prevenirii victimologice în astfel de cazuri este o direcție slab dezvoltată în Republica Moldova și nu este reglementată de careva acte normative deși parțial se regăsește în activitatea de prevenire generală specială sau individuală.

Totodată, studiul conținutului politicilor penale privind prevenirea și combaterea violenței în familie determină următoarele recomandări și propuneri legislative:

1. De *lege ferenda*, s-a argumentat necesitatea reformulării conținutului normativ al art.

201¹ CP al RM fiind propus următorul conținut:

„**Articolul 201¹**. **Violența în familie**

(1) Acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin:

a) maltratare, alte acțiuni violente, soldate cu vătămarea neînsemnată sau ușoară a integrității corporale sau a sănătății;

b) violența psihologică sau spirituală în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei, care a provocat o suferință psihică;

c) privare de mijloace economice, prin neexecutarea obligației legale de întreținere, dacă aceasta a provocat victimei vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății,

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de până la 3 ani.

(2) Faptele prevăzute la alin.(1):

a) săvârșite asupra a doi sau a mai multor membri ai familiei;

a¹) cu bună știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori altui factor;

b) săvârșite în legătură cu solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecție;

c) care au provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății,

se pedepsesc cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la de la 5 la 7 ani.

(3) Faptele prevăzute la alin.(1) și (2) care:

a) au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;

b) au determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere,

se pedepsesc cu închisoare de la 6 la 12 ani.

(4) Faptele prevăzute la alin.(1) sau (2) care au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății soldată cu decesul victimei

se pedepsesc cu închisoare de la 12 la 15 ani”.

2. Propunem excluderea sintagmei „...s-au aflat în relații asemănătoare celorla dintre soți (concubinaj)” din conținutul art. 133¹ lit. (b) CP al RM. În final, art. 133¹ lit. b CP al RM va avea următoarea formulare legislativă „...în condiția de locuire separată: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, rudele, afinii lor, copiii adoptivi și persoanele aflate sub curatelă”.

3. Propunem excluderea art. 78¹ „Violența în familie” din legea contravențională, deoarece pericolul social real al violenței în familie depășește nivelul pericolului social al unei contravenții [16, p. 77-83].

4. Propunem ca Panul de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe anii 2018-2023 să fie completată cu o acțiune importantă și necesară a fi realizată în regim de urgență, și anume „Ratificarea Convenției privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice”. Realizarea acestei măsuri ar schimba politicile statului în vederea consolidării și implementării mecanismelor de protecție a victimelor și a potențialelor victime ale violenței în familie.

5. Propunem ca Panul de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe anii 2018-2023 să fie completată cu o nouă acțiune în vederea îmbunătățirii situației economice a familiei, în special a celei vulnerabile sau a celei care prezintă un risc victimal sporit, ceea ce va ridica nivelul de trai și totodată va influența pozitiv nivelul de cultură al acesteia.

6. Pentru a stimula aplicarea pe larg a măsurilor de prevenție victimologică a violenței în familie trebuie de instruit în mod activ și continuu, specialiștii în acest domeniu (polițiștii, asistenții sociali, profesori, medicii de familie, primari etc.) și de creat condiții prielnice pentru aplicarea fără careva impedimente a măsurilor de protecție.

7. Propunem ca în actele normative și cele departamentale care legiferează activitatea de prevenire și combatere a violenței în familie să fie introduse reglementări, într-un capitol aparte, denumit „Prevenirea victimologică a violenței în familie”, care vor conține măsuri speciale de prevenire victimologică a violenței în familie în dependență de specificul, caracterul intervenției și subiectul care le aplică (poliția, asistența socială, autoritatea publică locală, instituțiile de învățământ, instituțiile medicale etc.).

Avantajele recomandărilor constau în:

a) evidențierea lacunelor legislative și elaborarea propunerilor *de lege ferenda* privind perfecționarea cadrului incriminator al violenței în familie instituit la art. 201¹ CP al RM;

b) armonizarea legislației Republicii Moldova cu prevederile și în spiritul Convenției Consiliului European cu privire la prevenirea și combaterea violenței în privința femeilor și a violenței în familie, de la Istanbul, din 11.05.2011;

c) trasarea unor linii directe pentru activitatea organelor de stat în vederea eficientizării activității autorităților publice în direcția prevenirii eficiente a violenței în familie.

Subiecte pentru cercetare științifică de perspectivă:

Deoarece prezenta teză de doctorat se focusează pe studiul exhaustiv al violenței în familie din perspectiva criminologiei și a dreptului penal, viitoarele demersuri științifice vor fi făcute pentru abordarea caracterului specific al probatoriului penal, al urmelor produse, fiind astfel de perspectivă cercetările științifice privind:

- măsurile procesual-penale privind urmărirea penală în cauzele de violență în familie;
- particularitățile investigării infracțiunii de violență în familie.

BIBLIOGRAFIE

1. Brînză S., Stati V. Cu privire la posibila neconstituționalitate a unor amendamente recente operate în Codul penal și în Codul contravențional. Partea II. În: Revista națională de drept, 2017, nr. 2, p. 2-12. 15
2. Brînză S., Stati V. Răspunderea penală pentru infracțiunea de violență în familie (art.201¹ CP RM). În: Revista națională de drept, 2011, nr.10-11, p. 3. 14
3. Brînză S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. vol. I, Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1328 p. 16
4. Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă și Ministerul Sănătății și Protecției Sociale. Moldova: Studiul demografic și de sănătate din Republica Moldova, 2005, p. 43-45. <https://dhsprogram.com/pubs/pdf/FR178/FR178-Romanian.pdf> (accesat la data de 10.11.2016). 176
5. Ciobanu Ig. Criminologie. Vol. II. Chișinău: Ed. Cartdidact, 2004. 298 p. 29
6. Codul civil Napoleonian, intrat în vigoare pe 21 martie 1804. https://ro.wikipedia.org/wiki/Codul_civil_napoleonian (accesat la data 31.05.2017). 36
7. Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie de la Istanbul, din 11.05.2011. 49
8. Declarația franceză a drepturilor omului și ale cetățeanului din 26 august 1789. https://ro.wikipedia.org/wiki/Declara%C8%9Bia_drepturilor_omului_%C8%99i_ale_cet%C4%83%C8%9Bianului (accesat la data 31.05.2017). 61
9. Gladchi Gh. Criminologie generală. manual pentru facultățile de drept. Chișinău: Museum, 2001. 312 p. 74
10. Gladchi Gh. Victimologia și prevenirea infracțiunilor. Chișinău: Academia MAI al RM „Ștefan cel Mare”, 2004. 312 p. 73
11. Gladchi Gh. Victimologie. Chișinău: Academia MAI al RM „Ștefan cel Mare”, 2014, 297 p. 75
12. Gorceag L., Sîrbu S., Ioniță D. Intervenția eficientă a poliției la cazurile de violență în familie. Chișinău: Bons Offices, 2013. 104 p. 76
13. Hogaș D.L. Prevenirea și sancționarea violenței domestice prin normele dreptului penal. Iași: Lumen”, 2010. 226 p. 79
14. Hotcă M.A., Protecția victimelor. Elemente de victimologie. București: C.H. Beck, 2006. 336 p. 88
15. Ionașcu V., Antoci A. Unele reflecții despre trăsăturile social-demografice ale personalității infractorului în cazurile de Violență în familie. În: Materialele conferinței științifice internaționale. Preocupări contemporane ale științelor socio-umane în contextul transformării de mentalități. Ed. a VII-a. Chișinău, 2016. 525 p. 96

16. Ionașcu V., Tabacaru D. Analiza juridică a contravenției de violență în familie. În: Materialele conferinței științifice din 07 decembrie 2017 cu genericul „Viața fără violență: toleranță zero”, Chișinău, 2018, p. 77-83. 99
17. Ionescu S. Copilul maltratat. Evaluare, prevenire, intervenție. București: Fundației Internaționale pentru Copil și Familie, 2001. 331 p. 100
18. Larii Iu. Criminologie. Manual pentru facultățile de drept. Chișinău: Academia MAI al RM „Ștefan cel Mare”, 2004, 150 p. 102
19. Larii Iu., Cojocaru R., Ionașcu V., Rotaru I. Criminalitatea violentă în Republica Moldova: tendințe generale, cauze și condiții. Chișinău: Academia MAI al RM „Ștefan cel Mare”, 2018, 40 p. 104
20. Legea Republicii Moldova nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 55-56 din 18.03.2008. 110
21. Philips R., Knust D., Schmiechen M. Violența în familie. Moldova. Minnesota advocates for Human Rights. Minneapolis: Suite 1000, 2000. 44 p. 132
22. Popa J.C. Violența în familie: conceptul și obiectul ocrotirii penale. În: Materialele Conferinței științifice internaționale anuale a doctoranzilor și tinerilor cercetători. Vol. II, ediția a VI-a, Chișinău, 2012. 432 p. 135
23. Rădulescu M.S., Devianță, criminalitate și patologie socială. București: Lumina Lex, 1999. 288 p. 142
24. Rădulescu S.M., Sociologia violenței (intra)familiale: victime și agresori în familie, București: Lumina Lex, 2001. 350 p. 144
25. Rotari O. Criminologie. Chișinău: ULIM, 2011. 890 p. 155
26. Studiu reprezentativ, realizat în Republica Moldova, în perioada 22.11.2016 - 25.12.2016, pe un eșantion de aproximativ 300 persoane, membri ai echipelor multidisciplinare teritoriale (polițiști, asistenți sociali, medici de familie, primari și alți specialiști) în cadrul proiectului „Consolidarea capacităților membrilor echipelor multidisciplinare comunitare din cadrul Sistemului Național de Referință pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane în lucrul cu beneficiarii acestuia, cu accent sporit pe victimele violenței în familie”, organizat de către Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei în parteneriat cu Organizația Internațională pentru Migrație. 169
27. Turliuc M.N., Adina K.H., Oana D. Violența în familie. Teorii, particularități și intervenții specifice, Iași: „Alexandru Ioan Cuza”, 2009. 232 p. 174
28. Violența față de femei în familie în Republica Moldova, studiu elaborat cu suportul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, al Entității Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor, al Fondului ONU pentru Populație și al Ambasadei Suediei în Moldova, și publicat

în cadrul proiectului comun ONU „Consolidarea Sistemului Statistic Național”, Chișinău, 2011. 150 p. 176

29. Zamfir E., Rădulescu A., Mostavi C.M., „Ghid de intervenție în cazurile de violență în familie”, realizat de către Agenția Națională pentru protecția familiei cu suportul Fondului ONU pentru Populație (UNFPA), București, 2007. 55 p., <http://www.nd.ro/dgmsscovasna-/pdf/ghidvf.pdf> (accesat la data de 20.02.2017). 182

30. Братусь Б.С. Психологический анализ изменений личности при алкоголизме. Москва: Издательство Московского Университета, 1974. 96 p. 186

31. Долгова А.И. Учебник для вузов. Москва, Изд-во НОРМА – ИНФРА, 2001. 784 p. 191

32. Ильяшенко А.Н. Противодействие насильственной преступности в сем: уголовно-правовые и криминологические аспекты. Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук, Государственное учреждение „Всероссийский научно-исследовательский институт МВД России”, Москва, 2003. 492 p. 192

33. Колпакова Л.А. Насилие в семье: виктимологический аспект, дифференциация ответственности и вопросы законодательной техники. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Ярославль, 2007. 232 p. 194

34. Фатеев А.Н. Домашнее насилие: опыт криминологического исследования, диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Москва, 2006. 19 p. 210

35. Шахов В. И. Насилие в семье: уголовно-правовое и криминологическое значение. Удмуртский государственный университет, Ижевск, 2003. 197 p. 213

PUBLICAȚII LA TEMA TEZEI DE DOCTORAT

2. Articole în reviste științifice

2.3. în reviste din Registrul Național al revistelor de profil:

- **„Caracterizarea laturii obiective a infracțiunii de violență în familie”**, publicat în revista de profil din domeniul dreptului „Lega și viața”, ediția lunii noiembrie 2014, nr.11(Rus), p. 51-58.
- **„Reflecții asupra obiectului infracțiunii de violență în familie”**, publicat în revista de profil din domeniul dreptului „Закон и жизнь”, ediția lunii decembrie 2014, nr 12 (275), p. 43-47.
- **„Abordarea multidisciplinară a cazurilor de violență în familie”**, publicat în revista de profil din domeniul dreptului „Legea și viața” ediția lunii aprilie 2017, nr.4(304) p. 24- 28.

2.4. în reviste aflate în proces de acreditare:

- **„Unele aspecte ale laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 201¹ Cod penal al Republicii Moldova „Violență în familie”**”, În: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, ediția a XIV-a, nr. 1, Chișinău, 2014, p. 99-108.
- **„Abordări conceptuale privind obiectul infracțiunii prevăzute la art. 201¹ Cod penal al Republicii Moldova „Violență în familie”**”, În: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, ediția a XIV-a, nr. 2, Chișinău, 2014, p. 95-99.
- **„Rolul statului în domeniul protecției copiilor aflați în dificultate”**, În: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, ediția a XV-a, nr. 1, Chișinău, 2015, p. 36-40.
- **„Considerații privind subiectul infracțiunii prevăzute la art. 201¹ Cod penal al Republicii Moldova „Violență în familie”**”, În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, ediția a XV-a, nr. 2, Chișinău, 2015, p. 75-80.

3. Articole în culegeri științifice

3.2. culegeri de lucrări ale conferințelor internaționale:

- **„Audierea martorilor sau a victimelor cu aplicarea unor modalități speciale”** publicată în materialele conferinței științifico-practice internaționale desfășurată la data de 21 martie 2013 în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI cu sprijinul Fundației „Hanns Seidel” (München, Germania), Chișinău 2013, p. 315-321.
- **„Unele reflecții despre trăsăturile social-demografice ale personalității infractorului în cazurile de Violență în familie”**, În: materialele Conferinței științifică internațională „Preocupări contemporane ale științelor socio-umane în contextul transformării de mentalități” desfășurată la

data de 9 decembrie 2016, organizată de către Universitatea Liberă internațională din Moldova în colaborare cu Universitatea „Petre Andrei” din Iași, Chișinău, 2016.

4. Materiale/teze la forurile științifice

4.4. conferințe naționale:

- **„ Protecția specială a copiilor aflați în situații de risc ”**, prezentat în cadrul Conferinței științifico-practice naționale cu genericul „Delicvența și justiția juvenilă: evaluare, probleme, soluții”, la data de 31.10.2014.
- Ionașcu V., Tabacaru D. **„Analiza juridică a contravenției de violență în familie”**. În: Materialele conferinței științifice din 07 decembrie 2017 cu genericul „Viața fără violență: toleranță zero”, Chișinău, 2018, p. 77-83.

5. Studii științifice, ediții documentare (publicate în formă de broșură):

- Iurie Odagiu, Ștefan Blelecciu, **Vitalie Ionașcu**, Anatolie Cananău, **„Cooperând împreună spre o comunitate mai sigură”**, (recomandare metodologică elaborată și implementată în activitatea autorităților publice centrale și/sau locale), Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău, 2011.

8. Manuale

8.2. Manuale pentru învățământul universitar (aprobat de senatul instituției):

- V. Grati, A. Antoci, **V. Ionașcu**, A. Cananău, **„Elemente de intervenție polițienească”**, suport de curs, Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare”, 2016, (CEP USM), 320 p., ISBN 978-9975-121-37-8, CZU 351.74 E 36. (contribuție personală, Capitolul IX „ Intervenția polițienească în domeniul violenței în familie, p. 317-282);
- Larii Iu., Cojocar R., Ionașcu V., Rotaru I. **„Criminalitatea violentă în Republica Moldova: tendințe generale, cauze și condiții”**, Chișinău: Academia MAI al RM „Ștefan cel Mare”, 2018, 40 p.

9. Ghiduri metodice/metodologice:

- **„Ghid practic privind intervenția poliției în cazurile de violență în familie”**, elaborat în parteneriat cu Centrul de Drept al Femeilor, Min. Afacerilor Interne al Rep. Moldova, Inspectoratul General al Poliției; (Tipogr. „Bons Offices”), Chișinău, 2015.

ADNOTARE

Ionașcu Vitalie. „Infrațiunea de violență în familie: reglementări normative, analiză criminologică și măsuri de prevenire”. Teză de doctor în drept. Specialitatea 554.02 – Criminologie. Chișinău, 2018.

Structura tezei: Introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 214 titluri, 136 pagini text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 8 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: familie, violență, criminalitate violentă, infrațiune, contravenție, cauze, condiții, personalitate, agresor, victimă, prevenire, echipă multidisciplinară.

Domeniul de studiu. Criminologie.

Scopul lucrării constă în efectuarea unei investigații complexe privind infrațiunea de violență în familie prin prisma cadrului juridic internațional și național, analizei criminologice și a măsurilor preventive orientate spre eradicare în limite rezonabile a acestui tip de criminalitate.

Obiectivele: analiza lucrărilor științifice din doctrină publicate la tematica problemei investigate; evaluarea reglementărilor internaționale cu privire la violența în familie și a impactului lor asupra reglementărilor naționale; analiza modelelor incriminatorii ale violenței în familie în legislațiile penale ale altor state; analiza și relevarea unor probleme privind incriminarea juridico-penală și contravențională a violenței în familie; relevarea conceptului criminologic de violență în familie și a dimensiunilor ce-i sunt proprii; relevarea particularităților criminologice precum și analiza dimensiunii statistice ale infrațiunii de violență în familie; studierea cauzelor și a condițiilor violenței în familie; caracterizarea criminologică a trăsăturilor agresorilor precum și ale victimelor violenței în familie; elucidarea măsurilor generale, special-criminologice și a celor de prevenire victimologică a violenței în familie.

Noutatea și originalitatea științifică. Studiul dat reprezintă o cercetare complexă a problemelor teoretico-practice cu referire la infrațiunea de violență în familie, fiindu-i oferită o apreciere și propusă o strategie de contracarare a acestui gen de criminalitate prin măsuri special-criminologice și juridico-penale de prevenire.

Problema științifică importantă soluționată constă în elucidarea dimensiunilor criminologice ale fenomenului, precum și perfecționarea cadrului juridico-penal, fapt de natură să contribuie la dozarea prevenției violenței în familie.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării reiese din realizarea unui studiu complex și multilateral a caracteristicilor juridico-penale și a celor criminologice ale violenței în familie cu înaintarea unor propuneri concrete având ca obiectiv sporirea eficienței activității de prevenire a fenomenului vizat.

Implementarea rezultatelor științifice își găsește reflectarea în procesul de realizare a unor noi studii științifice, în activitatea autorităților publice abilitate cu funcția de prevenire și combatere a violenței în familie, în procesul de legiferare și la predarea cursurilor de drept penal și criminologie.

ANNOTATION

Ionașcu Vitalie. "Domestic violence: normative regulations, criminological analysis and prevention ". PhD thesis in law. Specialty 554.02 - Criminology. Chisinau, 2018.

Structure of the thesis: Introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 214 titles, 136 text pages. The obtained results were published in 8 scientific papers.

Keywords: family, violence, violent crime, offense, contravention, causes, conditions, personality, aggressor, victim, prevention, multidisciplinary team.

Field of study. Criminology.

The purpose of the paper is to investigate the domestic violence misdemeanor through the lens of international and national legislative acts, criminological analysis and preventive measures oriented to eradication in reasonable limits of this type of crime.

Objectives: scientific papers' analysis from criminal doctrine published on the topic of the investigated problem; evaluation of international control on domestic violence misdemeanor and their impact on national regulations; analysis of compromising models of domestic violence in the criminal law of other states; analysis and revealing questions concerning penal and contravention incrimination of domestic violence; revealing the concept of domestic violence criminology and the dimensions that are its own; revealing the criminological peculiarities and analyzing the statistical dimension of the domestic violence felony; studying the causes and factors of domestic violence; criminological characterization of the aggressors' features and victims of domestic violence; elucidation of general, special-criminological and victimological measures of domestic violence, etc.

Novelty and scientific originality. The present study represents a complex research of the theoretical and practical problems regarding the domestic violence felony, by offering it an appreciation and being proposed a counteracting strategy of this type of crime through special criminological measures and law-preventive measures.

The important scientific resolved problem consists of elucidating the criminological dimensions of the phenomenon, as well as to improve the criminal procedure, as the fact of domestic violence prevention.

The theoretical significance and the applicative value of the work are the results of a complex and multilateral study of the legal-criminal and criminological features of domestic violence, with concrete proposals aimed at increasing the effectiveness of the prevention activity of the targeted phenomenon.

The implementation of scientific results are reflected in the process of carrying out new scientific studies, in the activity of public authorities empowered to prevent and combat domestic violence, in lawmaking process as well as in the educational process on the course of criminal law and criminology.

АННОТАЦИЯ

«Преступление насилие в семье: нормативно-правовое предписание, криминологический анализ и меры предотвращения». Докторская диссертация в области права. Специальность 554.02 – Криминология. Кишинев, 2018 г.

Структура диссертации: Введение, 3 главы, общие выводы и рекомендации, библиография в объеме 214 источников, 136 страниц общего текста. Достигнутые результаты опубликованы в 8 научных публикациях.

Ключевые слова: семья, насилие, преступление, насильственное преступление, правонарушение, причины, условия, личность, агрессор, жертва, предотвращение, многопрофильная территориальная группа.

Область изучения: криминология.

Цель диссертационной работы заключается в проведении научных исследований в области преступлений домашнего насилия в плане национальных и международных норм, криминологического анализа и изучения профилактических мер, направленных на эффективное предотвращение данного вида преступлений.

Задачи исследования: анализ научных работ, опубликованных в уголовно-правовой доктрине по данной теме; изучение международно-правовых норм об ответственности за насилие в семье и их влияние на национальное законодательство; анализ современных подходов к проблеме насилия в семье в зарубежно-уголовном законодательстве; анализ и выявление проблем уголовного и наружного насилия в семье; определение и выявление криминологической концепции домашнего насилия; выявление криминологических особенностей и анализ статистических данных о преступлениях насилия в семье; изучение причин и условий насилия в семье; криминологическая характеристика личности преступников, совершивших насилие в семье а также жертв насилия в семье; изложение мер общего характера, специальных криминологических и виктимологического предупреждение насилия в семье.

Научная новизна: изучение темы положило начало досконального изучения теоретико-практических вопросов в отношении домашнего насилия, предлагая оценивание и стратегию по сокращению данного преступления с помощью специальных криминологических и уголовно-правовых мер.

Научная проблема, разрешенная в данном исследовании, состоит в выявлении криминологических особенностей данного феномена, а также улучшение уголовно-правовых норм, как факт предотвращения домашнего насилия.

Теоретическая значимость и прикладное значение исследования состоит из изучения многочисленных уголовно-правовых и криминологических характеристик домашнего насилия, наряду с конкретными предложениями, направленными на повышение эффективности профилактических мероприятий в целом.

Внедрение научных результатов отражается в реализации новых научных исследований, в содействии повышения эффективности работы государственных органов и неправительственных организаций вверенными обязанностями для предотвращения и пресечения домашнего насилия, в законотворческой деятельности и в учебных программах уголовного права и криминологии.

IONAȘCU VITALIE

INFRAȚIUNEA DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE: REGLEMENTĂRI NORMATIVE, ANALIZĂ CRIMINOLOGICĂ ȘI MĂSURI DE PREVENIRE

SPECIALITATEA 554.02 – CRIMINOLOGIE

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 16 iulie 2018
Hârtie ofset Tipar ofset
Coli de tipar: 1,4

Formatul hârtiei: 60X84 1/16
Tirajul: 20 exemplare
Comanda nr. 193

**Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
MD 2009, Chișinău, str. Gh. Asachi 21**